

บทที่ 5

สรุปผลการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การวิจัยในครั้งนี้เป็นการศึกษาความสัมพันธ์เชิงสาเหตุ (causal relationship) ซึ่งมีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนาโมเดลเชิงสาเหตุของคุณภาพนักเรียนของโรงเรียนในฝัน ตรวจสอบความสอดคล้องของโมเดลเชิงสาเหตุของคุณภาพนักเรียนของโรงเรียนในฝันโดยภาพรวมที่พัฒนาขึ้นกับข้อมูลเชิงประจักษ์ และทดสอบความไม่แปรเปลี่ยนของโมเดลเชิงสาเหตุของคุณภาพนักเรียนของโรงเรียนในฝันระหว่างภูมิภาคที่แตกต่างกัน

การดำเนินการวิจัยครั้งนี้ ประชากรที่ศึกษา คือ นักเรียนของโรงเรียนในฝันระดับมัธยมศึกษา ซึ่งเป็นโรงเรียนที่เข้าร่วมโครงการหนึ่งอำเภอ หนึ่งโรงเรียนในฝันรุ่นที่ 1 ตั้งแต่ปีพุทธศักราช 2546 รวม 660 โรงเรียนทั่วประเทศ มีจำนวนนักเรียนรวมทั้งสิ้น 745,995 คน โดยกลุ่มตัวอย่างในการวิจัย คือ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ปีการศึกษา 2550 จำนวน 1,440 คน ซึ่งได้มาจากวิธีการสุ่มแบบหลายขั้นตอน (multi stage random sampling) โดยในขั้นตอนแรก แบ่งจังหวัดตามภูมิภาค โดยใช้เกณฑ์การแบ่งภูมิภาคตามเขตการปกครอง จึงแบ่งได้เป็น 4 ภูมิภาค ขั้นตอนที่สอง สุ่มภูมิภาคละ 3 จังหวัด โดยใช้วิธีการสุ่มอย่างง่าย (simple random sampling) รวม 4 ภูมิภาค จะสุ่มได้ 12 จังหวัด ขั้นตอนที่สาม สุ่มโรงเรียนในฝันระดับมัธยมศึกษา ในแต่ละจังหวัดที่สุ่มได้จากข้างต้นจังหวัดละ 2 โรงเรียน ด้วยวิธีการสุ่มอย่างง่าย โดยสุ่มโรงเรียนในเขตอำเภอเมือง และโรงเรียนนอกเขตอำเภอเมืองอย่างละ 1 โรงเรียน จะได้ทั้งหมด 24 โรงเรียน และขั้นตอนสุดท้าย ทำการสุ่มเลือกนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ในแต่ละโรงเรียนที่สุ่มได้ โดยใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบยกกลุ่ม (cluster random sampling) จะได้กลุ่มตัวอย่างในการวิจัยโรงเรียนละ 60 คน ในขั้นตอนการเก็บข้อมูลผู้วิจัยดำเนินการเก็บข้อมูลด้วยตนเองเป็นส่วนใหญ่ โดยมีบางโรงเรียนที่ใช้วิธีการเก็บข้อมูลโดยการส่งไปรษณีย์ เมื่อเก็บรวบรวมข้อมูลครบทั้ง 24 โรงเรียนแล้วจึงสรุปจำนวนกลุ่มตัวอย่างจริงในการวิจัยครั้งนี้มีจำนวนทั้งสิ้น 1,400 คน

ตัวแปรที่ศึกษาในการวิจัยครั้งนี้ประกอบด้วย ตัวแปรแฝง (latent variables) 4 ตัวแปร และตัวแปรสังเกตได้ (observed variables) 23 ตัวแปร ซึ่งแบ่งได้เป็นตัวแปรภายในแฝง 2 ตัวแปร ได้แก่ 1) ตัวแปรแฝงที่เป็นตัวแปรตาม คือ คุณภาพนักเรียน ประกอบด้วย ตัวแปรสังเกตได้ 5 ตัวแปร ดังนี้ ทักษะในการแสวงหาความรู้ การคิดวิเคราะห์ ทักษะการดำรงชีวิต ความมั่นใจในตนเอง และความเป็นไทย 2) ปัจจัยด้านผู้เรียน มีตัวแปรสังเกตได้ 10 ตัวแปร คือ เกรดเฉลี่ย

สะสม ความคาดหวังในการศึกษาต่อ เจตคติต่อการเรียน แรงจูงใจในใฝ่สัมฤทธิ์ทางการเรียน พฤติกรรมการเรียน นิสัยรักการอ่าน ลักษณะการคบเพื่อน การอบรมเลี้ยงดูแบบประชาธิปไตย พฤติกรรมของบิดามารดาในการส่งเสริมบุตรทางการเรียน และการรับข่าวสารจากสื่อมวลชน และตัวแปรภายนอกแฝงมี 2 ตัวแปร ได้แก่ 1) ปัจจัยด้านการเรียนการสอน มีตัวแปรสังเกตได้ 4 ตัวแปร คือ บรรยากาศในชั้นเรียน วิธีการสอน สื่อการสอน และการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ 2) ปัจจัยด้านองค์การ มีตัวแปรสังเกตได้ 4 ตัวแปร คือ การพัฒนาครูและผู้บริหาร ความช่วยเหลือจากภาคีเครือข่าย ลักษณะของหลักสูตร และความร่วมมือด้านวิชาการของบุคลากร

การวิจัยครั้งนี้ใช้แบบสอบถามและแบบวัดเป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล โดยแบ่งเป็นแบบสอบถาม 2 ฉบับ และแบบวัด 1 ฉบับ มีรายละเอียดดังนี้ 1) แบบสอบถามสำหรับนักเรียน เป็นแบบสอบถามที่ใช้รวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับปัจจัยด้านผู้เรียนและปัจจัยด้านการเรียนการสอน แบ่งเป็น 3 ตอน โดยตอนที่ 1 สอบถามข้อมูลส่วนบุคคล ตอนที่ 2 ถามเกี่ยวกับปัจจัยด้านผู้เรียน และตอนที่ 3 ถามเกี่ยวกับปัจจัยด้านการเรียนการสอน 2) แบบสอบถามสำหรับครูผู้สอน เป็นแบบสอบถามที่ใช้รวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับปัจจัยด้านองค์การ โดยครูผู้สอนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 เป็นผู้ให้ข้อมูลในส่วนนี้ แบ่งเป็น 2 ตอน คือ ตอนแรกถามข้อมูลส่วนบุคคล และตอนที่สองถามเกี่ยวกับปัจจัยด้านองค์การ 3) แบบวัดคุณภาพนักเรียน เป็นแบบวัดที่ใช้รวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับคุณภาพนักเรียนของโรงเรียนในฝัน 5 ด้าน โดยแบ่งเป็น 5 ตอน คือ ตอนที่ 1 แบบวัดทักษะในการแสวงหาความรู้ ตอนที่ 2 แบบวัดการคิดวิเคราะห์ ตอนที่ 3 แบบวัดทักษะการดำรงชีวิต ตอนที่ 4 แบบวัดความมั่นใจในตนเอง และตอนที่ 5 แบบวัดความเป็นไทย

การวิเคราะห์ข้อมูลแบ่งออกเป็น 4 ส่วน ได้แก่ ส่วนที่หนึ่ง เป็นการวิเคราะห์ข้อมูลเบื้องต้น โดยใช้สถิติบรรยาย เพื่อให้ทราบสถานภาพโดยทั่วไปของกลุ่มตัวอย่างและลักษณะของตัวแปรที่ใช้ในการวิจัยโดยใช้โปรแกรม SPSS for Windows version 11.5 ในการคำนวณ ส่วนที่สอง เป็นการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรสังเกตได้ที่ใช้ในการวิเคราะห์โมเดลเชิงสาเหตุ โดยใช้การวิเคราะห์ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน (Pearson's product-moment correlation coefficient) ขั้นตอนนี้เป็นสร้างเมทริกซ์สหสัมพันธ์เพื่อนำไปใช้ในการวิเคราะห์ขั้นต่อไปโดยใช้โปรแกรม SPSS for Windows version 11.5 ในการคำนวณ ส่วนที่สาม เป็นการตรวจสอบความสอดคล้องของโมเดลเชิงสาเหตุของคุณภาพนักเรียนของโรงเรียนในฝันโดยภาพรวมที่พัฒนาขึ้นกับข้อมูลเชิงประจักษ์พร้อมทั้งคำนวณขนาดอิทธิพลทั้งทางตรงและทางอ้อมของปัจจัยที่ส่งผลต่อคุณภาพนักเรียนโรงเรียนในฝันด้วยโปรแกรม LISREL 8.72 ส่วนที่สี่ เป็นการทดสอบ

ความไม่แปรเปลี่ยนของโมเดลเชิงสาเหตุของคุณภาพนักเรียนของโรงเรียนในฝันระหว่างภูมิภาคที่แตกต่างกัน ด้วยการวิเคราะห์โมเดลสมการโครงสร้างกลุ่มพหุด้วยโปรแกรม LISREL 8.72

สรุปผลการวิจัย

ในส่วนแรกเป็นการนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลเบื้องต้นเกี่ยวกับค่าสถิติพื้นฐาน และความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรสังเกตได้ และในส่วนที่สองเป็นการนำเสนอเกี่ยวกับผลการวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อตอบวัตถุประสงค์การวิจัย มีรายละเอียดดังนี้

1. ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเบื้องต้น

1.1 ผลการวิเคราะห์ค่าสถิติพื้นฐานของกลุ่มตัวอย่าง พบว่า กลุ่มตัวอย่างในการวิจัยครั้งนี้มีจำนวน 1,400 คน เป็นนักเรียนของโรงเรียนในฝันจาก 24 โรงเรียนทั่วประเทศ ส่วนใหญ่เป็นเพศหญิงมากกว่าเพศชาย คิดเป็นร้อยละ 64.9 และ 35.1 ตามลำดับ โดยแต่ละภูมิภาคมีจำนวนกลุ่มตัวอย่างเท่ากันคิดเป็นร้อยละ 25 ต่อภูมิภาค ซึ่งกลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เป็นเพศหญิงมากกว่าเพศชายทั้ง 4 ภูมิภาค โดยในภาคเหนือเป็นหญิงร้อยละ 16.2 เป็นชายร้อยละ 8.8 ภาคกลางเป็นหญิงร้อยละ 16.8 เป็นชายร้อยละ 8.2 สำหรับภาคตะวันออกเฉียงเหนือเป็นหญิงร้อยละ 14.6 เป็นชายร้อยละ 10.4 และในภาคใต้เป็นหญิงร้อยละ 17.3 เป็นชายร้อยละ 7.7

1.2 ผลการวิเคราะห์ค่าสถิติพื้นฐานของตัวแปรสังเกตได้จำนวน 23 ตัวแปร เกี่ยวกับคุณภาพนักเรียนของโรงเรียนในฝันของกลุ่มตัวอย่างทั้งอย่างทั้งหมด และเมื่อจำแนกตามภูมิภาค 4 ภูมิภาค ได้แก่ ภาคเหนือ ภาคกลาง ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ และภาคใต้ พบว่า ตัวแปรสังเกตได้ส่วนใหญ่มีการแจกแจงข้อมูลในลักษณะเบ้ซ้าย (ค่าความเบ้มีค่าเป็นลบ) ค่าเฉลี่ยของตัวแปรสังเกตได้แต่ละตัวจึงค่อนข้างสูง ในด้านการกระจายของข้อมูลพบว่า ตัวแปรสังเกตได้ส่วนใหญ่มีค่าความโด่งต่ำกว่าโค้งปกติ (platykurtic) (ค่าความโด่งน้อยกว่า 3) แสดงว่าตัวแปรทุกตัวมีการกระจายของข้อมูลมาก เมื่อพิจารณาคคุณภาพนักเรียนทั้ง 5 ด้าน พบว่า ค่าเฉลี่ยของความมั่นใจในตนเอง และความเป็นไทยมีค่าเฉลี่ยสูง ทั้งในกลุ่มตัวอย่างทั้งหมด และเมื่อจำแนกตามภูมิภาค ในขณะที่ตัวแปรทักษะในการแสวงหาความรู้ และตัวแปรทักษะการดำรงชีวิตมีค่าเฉลี่ยปานกลางถึงสูง ส่วนในด้านการคิดวิเคราะห์ พบว่า ค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับค่อนข้างต่ำ

1.3 ผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรสังเกตได้จำนวน 23 ตัวแปร โดยการพิจารณาความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรสังเกตได้ จำนวนทั้งสิ้น 253 คู่ ของกลุ่มตัวอย่างทั้งหมด และเมื่อจำแนกตามภูมิภาค 4 ภูมิภาค ได้แก่ ภาคเหนือ ภาคกลาง ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ และภาคใต้ พบว่า ตัวแปรสังเกตได้ส่วนใหญ่มีความสัมพันธ์กันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และส่วนใหญ่เป็นความสัมพันธ์ในทิศทางเดียวกัน (ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์มีเครื่องหมายเป็นบวก) นั่นคือ หากตัวแปรหนึ่งมีขนาดเพิ่มมากขึ้นอีกตัวแปรหนึ่งก็จะมีขนาดเพิ่มมากขึ้นด้วย หรือหากตัวแปรตัวหนึ่งมีขนาดลดต่ำลงอีกตัวแปรหนึ่งก็มีขนาดลดต่ำลงด้วย นอกจากนี้ยังพบว่า เมทริกซ์สหสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรของกลุ่มตัวอย่างทั้งหมด และของแต่ละกลุ่มภูมิภาคมีความแตกต่างจากเมทริกซ์เอกลักษณ์ (identity matrix) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 แสดงให้เห็นว่าตัวแปรสังเกตได้มีความสัมพันธ์กัน เหมาะสมที่จะนำไปใช้ในการตรวจสอบความสอดคล้องของโมเดลเชิงสาเหตุโดยภาพรวมที่พัฒนาขึ้นกับข้อมูลเชิงประจักษ์ และวิเคราะห์โมเดลสมการโครงสร้างกลุ่มพหุต่อไป

2. ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อตอบวัตถุประสงค์การวิจัย

2.1 ผลการวิเคราะห์ความสอดคล้องของโมเดลเชิงสาเหตุของคุณภาพนักเรียนของโรงเรียนในฝันโดยภาพรวมกับข้อมูลเชิงประจักษ์ พบว่า โมเดลมีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ ซึ่งพิจารณาได้จากค่าสถิติต่างๆ คือ ค่าไค-สแควร์ (χ^2) มีค่าเท่ากับ 79.454 องศาอิสระ (df) เท่ากับ 71 ที่ระดับความน่าจะเป็น (p) เท่ากับ .230 ซึ่งมีค่ามากกว่าระดับนัยสำคัญทางสถิติที่กำหนด ($\alpha = .05$) ส่วนค่าดัชนีวัดระดับความกลมกลืน (GFI) เท่ากับ .995 ดัชนีวัดระดับความกลมกลืนที่ปรับแก้แล้ว (AGFI) เท่ากับ 0.981 ซึ่งมีค่าเข้าใกล้ 1 ดัชนีกำลังสองของส่วนเหลือ (RMR) เท่ากับ .012 มีค่าเข้าใกล้ศูนย์ ทั้งนี้ปัจจัยด้านองค์การ ปัจจัยด้านการเรียนการสอน และปัจจัยด้านผู้เรียน สามารถร่วมกันอธิบายความแปรปรวนของคุณภาพนักเรียนได้ร้อยละ 57.4 โดยสรุปได้ว่า ปัจจัยด้านผู้เรียน และปัจจัยด้านองค์การ เป็นปัจจัยที่ส่งผลทางตรงต่อคุณภาพนักเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ในขณะที่ปัจจัยด้านการเรียนการสอนส่งผลทางอ้อมต่อคุณภาพนักเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ มีรายละเอียดดังนี้

1) ปัจจัยด้านองค์การ (ORGANIZE) ส่งผลทางตรงในทางลบ (negative direct effect) ต่อคุณภาพนักเรียนโดยมีอิทธิพลเท่ากับ -.061 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ.05 แต่ส่งผลทางอ้อม (IE = .022) และโดยรวม (TE = -.039) ต่อคุณภาพนักเรียนอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ

2) ปัจจัยด้านการเรียนการสอน (INSTRUC) ส่งผลทางอ้อมในทางบวก (positive indirect effect) ต่อคุณภาพนักเรียน โดยส่งผ่านปัจจัยด้านผู้เรียนด้วยอิทธิพลเท่ากับ .522 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และส่งผลโดยรวมในทางบวก (positive total effect) ต่อคุณภาพนักเรียนด้วยอิทธิพลเท่ากับ .622 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 แสดงว่า หากครูสร้างบรรยากาศในชั้นเรียน มีวิธีการสอนที่ดี มีการใช้สื่อการสอน และมีการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศในการเรียนการสอน ก็จะส่งผลให้คุณภาพนักเรียนดีขึ้น อันเนื่องมาจากผู้เรียนได้รับการสนับสนุนจากการจัดการเรียนการสอนที่ดี

3) ปัจจัยด้านผู้เรียน (STUDENT) ส่งผลทางตรงในทางบวก (positive direct effect) ต่อคุณภาพนักเรียนด้วยอิทธิพลเท่ากับ .678 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และส่งผลโดยรวมในทางบวก (positive total effect) ต่อคุณภาพนักเรียนด้วยอิทธิพลเท่ากับ .678 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 แสดงว่า หากนักเรียนมีเกรดเฉลี่ยสะสมสูง มีความคาดหวังในการศึกษาต่อ มีเจตคติต่อการเรียนที่ดี มีแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ทางการเรียน มีพฤติกรรมการเรียนดี มีนิสัยรักการอ่าน มีการคบเพื่อนที่ดี ได้รับการอบรมเลี้ยงดูแบบประชาธิปไตยจากครอบครัว บิดามารดาให้การส่งเสริมทางการเรียน และมีการรับข่าวสารจากสื่อมวลชน ก็จะส่งผลให้คุณภาพนักเรียนดีขึ้น

จากผลการวิจัยสรุปได้ว่า ปัจจัยด้านผู้เรียนเป็นปัจจัยสำคัญที่สุดต่อคุณภาพนักเรียน โดยมีตัวแปรพฤติกรรมของบิดามารดาในการส่งเสริมบุตรทางการเรียน (ENCOUR) เป็นตัวแปรสำคัญ (มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบมากที่สุด, $b = .502$) ต่อการส่งเสริมคุณภาพนักเรียน หากผู้ปกครองนักเรียนให้การสนับสนุนทางการเรียนแก่บุตรมากขึ้นก็จะส่งผลให้คุณภาพนักเรียนดีขึ้น ปัจจัยที่สำคัญรองลงมา คือ ปัจจัยด้านการเรียนการสอนซึ่งส่งผลทางอ้อมในทางบวกต่อคุณภาพนักเรียนโดยส่งผ่านปัจจัยด้านผู้เรียน มีตัวแปรบรรยากาศในชั้นเรียน (CIRCUM) เป็นตัวแปรสำคัญ (มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบมากที่สุด, $b = .531$) ต่อการส่งเสริมคุณภาพนักเรียน หากครูผู้สอนมีการสร้างบรรยากาศในชั้นเรียนก็จะทำให้คุณภาพนักเรียนดีขึ้น อันเนื่องมาจากผู้เรียนได้รับการสนับสนุนจากการจัดการเรียนการสอนที่ดีขึ้น ทั้งสองปัจจัยที่กล่าวมานี้เป็นปัจจัยสำคัญที่จะทำให้ให้นักเรียนของโรงเรียนในฝันมีคุณภาพนักเรียนสูงขึ้น เพื่อให้บรรลุตามวัตถุประสงค์เชิงกลยุทธ์ด้านนักเรียนของ “โครงการหนึ่งอำเภอ หนึ่งโรงเรียนในฝัน” ต่อไป

2.2 ผลการวิเคราะห์เพื่อทดสอบความไม่แปรเปลี่ยนของโมเดลเชิงสาเหตุของคุณภาพนักเรียนของโรงเรียนในฝัน ระหว่างกลุ่มภาคเหนือ ภาคกลาง ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ และภาคใต้ พบว่า สอดคล้องกับสมมติฐานการวิจัยข้อที่ 3 ที่ผู้วิจัยตั้งไว้ โดยโมเดลสมการโครงสร้างกลุ่มพหุเชิงสาเหตุของคุณภาพนักเรียนของโรงเรียนในฝันจากกลุ่มภูมิภาคที่ต่างกันมีความไม่แปรเปลี่ยนของรูปแบบโมเดล แต่มีความแปรเปลี่ยนของค่าพารามิเตอร์ของเมทริกซ์อิทธิพลเชิง

สาเหตุระหว่างระหว่างตัวแปรภายในแฝง และค่าพารามิเตอร์ของเมทริกซ์อิทธิพลเชิงสาเหตุ
ระหว่างระหว่างตัวแปรภายนอกแฝงไปยังตัวแปรภายในแฝง

ผลการทดสอบความไม่แปรเปลี่ยนของโมเดลเชิงสาเหตุของคุณภาพนักเรียนของ
โรงเรียนในฝัน จำแนกตามกลุ่มภูมิภาค พบว่า โมเดลที่มีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์
ดีที่สุด คือ โมเดลที่ไม่มีเงื่อนไขกำหนดให้พารามิเตอร์ของโมเดลเชิงสาเหตุของคุณภาพนักเรียน
ของโรงเรียนในฝันมีค่าเท่ากันระหว่าง 4 กลุ่มภูมิภาค ซึ่งให้ค่า $\chi^2 = 357.794$, $df = 348$, $p =$
.347, $GFI = .986$, $NFI = .989$, $RFI = .968$, $RMR = .016$ และ $\chi^2 / df = 1.028$ จากข้อมูล
ข้างต้นจะเห็นว่าค่าสถิติทั้งหมดมีความสอดคล้องกัน โดยค่า p มีค่ามากพอที่จะไม่ปฏิเสธ
สมมติฐาน ($p > .05$) ค่า GFI , NFI , RFI มีค่าเข้าใกล้ 1 RMR มีค่าเข้าใกล้ศูนย์ นอกจากนี้
อัตราส่วนไค-สแควร์ต่อองศาอิสระมีค่าต่ำที่สุด ($\chi^2 / df = 1.028$) แสดงว่าโมเดลมีความ
สอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ดีที่สุด ทั้งนี้ปัจจัยด้านองค์การ ปัจจัยด้านการเรียนการสอน และ
ปัจจัยด้านผู้เรียนสามารถร่วมกันอธิบายความแปรปรวนของตัวแปรแฝงคุณภาพนักเรียนของกลุ่ม
ภาคกลาง ภาคเหนือ ภาคใต้ และภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ได้ร้อยละ 83, 61.6, 55, และ 16.6
ตามลำดับ โดยผลการวิจัยพบว่า ปัจจัยด้านผู้เรียนส่งผลทางบวกต่อคุณภาพนักเรียนของทั้ง 4 กลุ่ม
ภูมิภาค อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ส่วนปัจจัยด้านการเรียนการสอนส่งผลทางอ้อมในทางบวกต่อ
คุณภาพนักเรียนของทั้ง 4 กลุ่มภูมิภาค อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติโดยส่งผ่านปัจจัยด้านผู้เรียน
สำหรับปัจจัยด้านองค์การ พบว่า ไม่ส่งผลต่อคุณภาพนักเรียนในกลุ่มภาคตะวันออกเฉียงเหนือ
และภาคใต้ ส่วนในกลุ่มภาคเหนือ พบว่า ปัจจัยด้านองค์การส่งผลทางอ้อมในทางบวกต่อ
คุณภาพนักเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ และในกลุ่มภาคกลาง พบว่า ปัจจัยด้านองค์การส่งผล
ทางลบต่อคุณภาพนักเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ จึงสรุปได้ว่า ปัจจัยด้านผู้เรียนเป็นปัจจัย
สำคัญที่สุดต่อคุณภาพนักเรียนทั้ง 4 กลุ่มภูมิภาค เนื่องจากส่งผลทางตรงในทางบวกต่อคุณภาพ
นักเรียนโดยในแต่ละภูมิภาคมีตัวแปรที่สำคัญ (มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบมากที่สุด) ต่อการส่งเสริม
คุณภาพนักเรียนแตกต่างกัน พบว่า ตัวแปรความคาดหวังในการศึกษาต่อ (EXPECT) , ตัวแปร
แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ทางการเรียน (MOTIV) , ตัวแปรพฤติกรรมของบิดามารดาในการส่งเสริมบุตร
ทางการเรียน (ENCOUR) และตัวแปรลักษณะการคบเพื่อน (FRIEND) เป็นตัวแปรสำคัญของ
ภาคเหนือ ภาคกลาง ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ และภาคใต้ ตามลำดับ ปัจจัยที่มีความสำคัญต่อ
คุณภาพนักเรียนรองลงมา คือ ปัจจัยด้านการเรียนการสอน ซึ่งส่งผลทางอ้อมในเชิงบวกต่อ
คุณภาพนักเรียนทั้ง 4 กลุ่มภูมิภาคโดยส่งผ่านปัจจัยด้านผู้เรียน โดยพบว่า ตัวแปรสื่อการสอน
(MEDIA) เป็นตัวแปรที่มีความสำคัญ (มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบมากที่สุด) ต่อการส่งเสริมคุณภาพ
นักเรียนในกลุ่มภาคตะวันออกเฉียงเหนือและภาคใต้ ตัวแปรวิธีการสอน (TEACH) เป็นตัวแปรที่มี
ความสำคัญต่อการส่งเสริมคุณภาพนักเรียนในภาคเหนือ และตัวแปรบรรยากาศในชั้นเรียน

(CIRCUM) เป็นตัวแปรที่มีความสำคัญต่อการส่งเสริมคุณภาพนักเรียนในภาคกลาง ทั้งสองปัจจัยที่กล่าวมาเป็นปัจจัยสำคัญต่อคุณภาพนักเรียนของโรงเรียนในพื้นที่ทั้ง 4 กลุ่มภูมิภาค ซึ่งยังสอดคล้องกับผลการวิเคราะห์โมเดลเชิงสาเหตุของคุณภาพนักเรียนของโรงเรียนในพื้นที่โดยภาพรวมอีกด้วย

อภิปรายผลการวิจัย

จากผลการวิจัยที่นำเสนอไว้ข้างต้นนั้น โดยรวมแล้วสอดคล้องกับกรอบความคิด และสมมติฐานการวิจัย อย่างไรก็ตามผลการวิจัยดังกล่าว ยังมีประเด็นที่น่าสนใจดังนี้

1. คุณภาพนักเรียนของโรงเรียนในพื้นที่ วัดได้จากทักษะการแสวงหาความรู้ การคิดวิเคราะห์ ทักษะการดำรงชีวิต ความมั่นใจในตนเอง และความเป็นไทย จากผลการวิจัยพบว่า คุณภาพนักเรียนของโรงเรียนในพื้นที่จากกลุ่มตัวอย่างทั้งหมด มีทักษะในการแสวงหาความรู้อยู่ในระดับค่อนข้างดี มีการคิดวิเคราะห์ต่ำกว่าเกณฑ์ควรได้รับการพัฒนา มีทักษะการดำรงชีวิตอยู่ในระดับปานกลางค่อนข้างสูง มีความมั่นใจในตนเองและความเป็นไทยอยู่ในระดับสูง ซึ่งสอดคล้องกับผลการประเมินโครงการหนึ่งอำเภอหนึ่งโรงเรียนในฝัน ของสำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา (2550) ซึ่งพบว่า นักเรียนสามารถเข้าถึงเทคโนโลยีมีทักษะความรู้ด้านคอมพิวเตอร์ในการสืบค้นแหล่งข้อมูล ผู้เรียนมีคุณสมบัติที่พึงปรารถนา คือ กล้าคิด กล้าทำ กล้าแสดงออก มีมารยาทสังคม และมีวินัย สำหรับความคิดเชิงวิเคราะห์นั้นจำเป็นต้องอาศัยเวลาในการพัฒนาต่อไป และสอดคล้องกับการศึกษาการดำเนินงานของโรงเรียนต้นแบบในโครงการหนึ่งอำเภอหนึ่งโรงเรียนในฝันของ นิวัตร นาคะเวช (2548) พบว่า คุณลักษณะและการปฏิบัติของผู้เรียนโดยภาพรวมอยู่ในระดับดี จุดเด่นของนักเรียนที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ได้แก่ นักเรียนละเว้นสิ่งเสพติด และอบายมุข นักเรียนสามารถทำงานร่วมกับผู้อื่นได้ นักเรียนดูแลรักษาสุขภาพให้แข็งแรงสมบูรณ์อยู่เสมอและนักเรียนใช้คอมพิวเตอร์ในการสืบค้นข้อมูลทางอินเทอร์เน็ตได้

เมื่อพิจารณาคุณภาพนักเรียนของโรงเรียนในพื้นที่ โดยจำแนกตามภูมิภาค ได้แก่ กลุ่มนักเรียนในภาคเหนือ ภาคกลาง ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ และภาคใต้ โดยพิจารณาแยกรายด้าน 1) ด้านทักษะการแสวงหาความรู้ พบว่า นักเรียนในกลุ่มภาคเหนือและภาคกลางมีทักษะการแสวงหาความรู้ในระดับค่อนข้างดี นักเรียนกลุ่มภาคตะวันออกเฉียงเหนือมีทักษะในการแสวงหาความรู้ในระดับพอใช้ และนักเรียนในกลุ่มภาคใต้มีทักษะการแสวงหาความรู้ในระดับดี 2) ด้านการคิดวิเคราะห์ พบว่า นักเรียนในกลุ่มภาคเหนือ ภาคกลาง และภาคใต้ มีการคิดวิเคราะห์ผ่านเกณฑ์ขั้นต่ำ แต่นักเรียนในกลุ่มภาคตะวันออกเฉียงเหนือมีการคิดวิเคราะห์ต่ำกว่าเกณฑ์ควร

ได้รับการพัฒนาต่อไป 3) ด้านทักษะการดำรงชีวิต พบว่า นักเรียนในกลุ่มภาคเหนือ ภาคกลาง และภาคใต้มีทักษะในการดำรงชีวิตในระดับสูง ส่วนนักเรียนภาคตะวันออกเฉียงเหนือมีทักษะการดำรงชีวิตในระดับปานกลาง 4) ด้านความมั่นใจในตนเอง และ 5) ด้านความเป็นไทย พบว่า นักเรียนทั้ง 4 กลุ่มภูมิภาคมีความมั่นใจในตนเองและมีความเป็นไทยในระดับสูง จากผลการวิจัยดังกล่าวแสดงให้เห็นว่าคุณภาพนักเรียนของโรงเรียนในฝันของกลุ่มภาคเหนือ ภาคกลาง และภาคใต้ค่อนข้างใกล้เคียงกัน ส่วนนักเรียนในกลุ่มภาคตะวันออกเฉียงเหนือมีคุณภาพนักเรียนแตกต่างจากภูมิภาคอื่นโดยมีคะแนนเฉลี่ยต่ำกว่าเล็กน้อยในด้านทักษะการแสวงหาความรู้ การคิดวิเคราะห์ และทักษะการดำรงชีวิต จากที่กล่าวมาคะแนนเฉลี่ยคุณภาพนักเรียนของโรงเรียนในฝันในแต่ละภูมิภาคไม่แตกต่างกันมากนัก อาจเนื่องมาจากโรงเรียนในโครงการหนึ่งอำเภอหนึ่งโรงเรียนในฝันทุกภูมิภาคมีการดำเนินงานตามแผนหลักโครงการหนึ่งอำเภอหนึ่งโรงเรียนในฝัน (Master Plan of Lab School Project) ประกอบด้วย วิสัยทัศน์ พันธกิจ และเป้าหมายของโครงการ ซึ่งได้เสนอแนวทางที่นำไปสู่การปฏิบัติที่จะเป็นประโยชน์ต่อโรงเรียน โดยผู้รับผิดชอบและผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทุกฝ่ายได้ใช้เป็นแนวทางในการดำเนินงานร่วมกันเพื่อมุ่งไปสู่เป้าหมายและความสำเร็จที่กำหนดไว้

2. ความสัมพันธ์เชิงสาเหตุระหว่างตัวแปรในโมเดลเชิงสาเหตุของคุณภาพนักเรียนของโรงเรียนในฝันโดยภาพรวม พบว่า โมเดลมีความสอดคล้องกลมกลืนกับข้อมูลเชิงประจักษ์ ซึ่งจากผลการวิเคราะห์อิทธิพลทางตรงและทางอ้อมที่ส่งผลต่อคุณภาพนักเรียนของโรงเรียนในฝัน พบว่า ปัจจัยด้านองค์การ ปัจจัยด้านการเรียนการสอน และปัจจัยด้านผู้เรียน เป็นปัจจัยที่ส่งผลต่อคุณภาพนักเรียนของโรงเรียนในฝัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ในการอภิปรายประเด็นนี้ผู้วิจัยจะอภิปรายตามขนาดอิทธิพลของปัจจัยที่ส่งผลต่อคุณภาพนักเรียนของโรงเรียนในฝัน ดังนี้

2.1 ปัจจัยด้านผู้เรียน

เป็นปัจจัยที่สำคัญที่สุดต่อคุณภาพนักเรียนของโรงเรียนในฝัน เนื่องมาจากปัจจัยด้านผู้เรียนส่งผลทางตรงในทางบวก ($DE = .678$) ต่อคุณภาพนักเรียนมากที่สุด อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ซึ่งสอดคล้องกับสมมติฐานการวิจัยข้อที่ 1 โดยปัจจัยด้านผู้เรียนในการวิจัยครั้งนี้วัดได้จากตัวแปรสังเกตได้ 10 ตัวแปร ได้แก่ เกรดเฉลี่ยสะสม ความคาดหวังในการศึกษาต่อ เจตคติต่อการเรียน แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ในการเรียน พฤติกรรมการเรียน นิสัยรักการอ่าน ลักษณะการคบเพื่อน การอบรมเลี้ยงดูแบบประชาธิปไตย พฤติกรรมของบิดามารดาในการส่งเสริมบุตรทางการเรียน และการรับข่าวสารจากสื่อมวลชน แสดงว่าถ้านักเรียนมีปัจจัยด้านผู้เรียนที่ดีขึ้นก็จะทำให้นักเรียน

มีคุณภาพนักเรียนดีขึ้นนั่นเอง ซึ่งผลการวิจัยสอดคล้องกับงานวิจัยของบังอร เกิดดำ (2549) ที่ศึกษาองค์ประกอบที่สัมพันธ์กับคุณลักษณะใฝ่รู้ใฝ่เรียน จากผลการศึกษาพบว่า แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ นิยัรักการอ่าน การอบรมเลี้ยงดู มีความสัมพันธ์กับคุณลักษณะใฝ่รู้ใฝ่เรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ งานวิจัยของวุฒิไกร เทียงดี (2549) ได้ศึกษาปัจจัยที่สัมพันธ์กับความสามารถในการคิดวิเคราะห์ โดยใช้วิธีการวิเคราะห์ข้อมูลโดยการวิเคราะห์พหุระดับ ผลการวิจัยพบว่าตัวแปรที่สัมพันธ์กับความสามารถในการคิดวิเคราะห์ในระดับนักเรียนมีเจตคติต่อการเรียน และแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ งานวิจัยของ รัชนก บุญปุ (2547) ได้ศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อผลการเรียนรู้ตามมาตรฐานหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานในโรงเรียนนำร่องหลักสูตรสถานศึกษา: การวิเคราะห์พหุระดับ ผลการวิจัยพบว่า ตัวแปรระดับนักเรียนที่มีอิทธิพลต่อผลการเรียนรู้ตามมาตรฐานหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานในโรงเรียนนำร่องหลักสูตรสถานศึกษา อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ได้แก่ ตัวแปรเจตคติต่อการเรียน ตัวแปรพฤติกรรมการเรียน และตัวแปรความคาดหวังในการศึกษาต่อ งานวิจัยของสุบิน ยุระรัช (2547) ได้ศึกษาการสร้างโมเดลสามารถระดับของข้อมูลตัวแปรที่ส่งผลต่อคุณภาพนักเรียนประถมศึกษาในกรุงเทพมหานครโดยใช้โปรแกรมเอ็มแอลวิน พบว่า ในโมเดลระดับนักเรียนที่สร้างได้มีตัวแปรทำนาย 5 ตัวแปรที่ส่งผลต่อคุณภาพของนักเรียนประถมศึกษา ได้แก่ ความคาดหวังของนักเรียนในการศึกษาต่อ ความคิดเห็นของนักเรียนที่มีต่อการเรียน พฤติกรรมการเรียน แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ของนักเรียน และพฤติกรรมของบิดามารดาในการส่งเสริมบุตร งานวิจัยของ จิตตานันท์ ติกุล ได้ศึกษาเกี่ยวกับการพัฒนาโมเดลเชิงสาเหตุความมีวินัยในตนเอง พบว่า ปัจจัยด้านสิ่งแวดล้อม ได้แก่ การอบรมเลี้ยงดูแบบประชาธิปไตย และอิทธิพลของสื่อมวลชน ส่งผลต่อความมีวินัยในตนเองของนักศึกษา งานวิจัยของจตุพร ศิลาเดช (2543) ได้ศึกษาตัวแปรที่เกี่ยวข้องกับคุณธรรมพื้นฐานของนักเรียน พบว่า การอบรมเลี้ยงดู ความสัมพันธ์กับเพื่อน และการรับข่าวสารจากสื่อมวลชน มีความสัมพันธ์กับคุณธรรมทั้ง 12 ด้าน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ งานวิจัยของนิรันดร์ ตั้งธีระบัณฑิตกุล (2543) ได้ศึกษาเรื่อง ปัจจัยที่ส่งผลต่อคุณลักษณะการใฝ่รู้ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นในเขตการศึกษา 8 ผลการวิจัยพบว่า ระดับผลการเรียนเฉลี่ยของนักเรียน แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ การเปิดรับสื่อมวลชน นิยัรักการอ่าน และการเสริมแรงของผู้ปกครอง มีความสัมพันธ์ทางบวกคุณลักษณะการใฝ่รู้ งานวิจัยของ วัยญา ยิ้มยวน (2547) และงานวิจัยของบุษรา ชานนท์ (2543) พบว่า ตัวแปรผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนมีความสัมพันธ์ทางบวกกับ การคิดวิจารณ์ญาณ และ พฤติกรรมที่พึงประสงค์ของนักเรียน ตามลำดับ

นอกจากงานวิจัยในประเทศ ยังมีงานวิจัยจากต่างประเทศหลายเรื่องที่ศึกษาเกี่ยวกับคุณภาพนักเรียนในด้านต่างๆ แล้วพบว่าปัจจัยด้านผู้เรียนส่งผลต่อคุณภาพนักเรียน ดังเช่น De Witt (2003) ได้ศึกษาคุณลักษณะของเด็กหญิงที่ประสบความสำเร็จในโรงเรียนมัธยม โดยใช้

การศึกษาเชิงคุณภาพ ผลการวิจัยพบว่า คุณลักษณะที่ประสบความสำเร็จของเด็กหญิง คือ มีแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์สูง และงานวิจัยของ Baker และคณะ (2001) ได้ทำการวิจัยเรื่องการสะท้อนของการศึกษา (Shadow education) ทั่วโลกจากการศึกษาคุณภาพการเรียนของโรงเรียนทั่วโลก พบว่า ความสนใจต่อวิชาคณิตศาสตร์ ($r = .38$) เป็นตัวแปรที่ส่งผลกระทบต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนคณิตศาสตร์

จากงานวิจัยที่กล่าวมาข้างต้นของนักวิจัยทั้งในประเทศและต่างประเทศ แสดงให้เห็นว่า ปัจจัยด้านผู้เรียนนั้นส่งผลกระทบต่อคุณภาพนักเรียนในทิศทางบวก นอกจากนี้ผลการวิจัยในปัจจุบันด้านผู้เรียนยังพบว่า ตัวแปรพฤติกรรมของบิดามารดาในการส่งเสริมบุตรทางการเรียน (ENCOUR) เป็นตัวแปรสำคัญต่อการส่งเสริมคุณภาพนักเรียนมากที่สุด เนื่องจากบิดามารดานั้นมีอิทธิพลอย่างมากต่อนักเรียนเป็นผู้ดูแลนักเรียนตั้งแต่แรกเริ่มของชีวิต นักเรียนจะประสบความสำเร็จในชีวิตเป็นบุคคลที่มีคุณภาพได้หรือไม่ ก็ขึ้นอยู่กับ การปลูกฝังอบรมเลี้ยงดูจากบิดามารดา ดังนั้นนักเรียนที่มีคุณภาพ ก็จะมาจากครอบครัวที่มีการส่งเสริมทางการเรียนของนักเรียนอย่างสม่ำเสมอตั้งแต่วัยเด็กจนถึงโต

2.2 ปัจจัยด้านการเรียนการสอน

ปัจจัยด้านการเรียนการสอน เป็นปัจจัยที่ส่งผลทางอ้อมในทางบวก ($IE=.522$) ต่อคุณภาพนักเรียนโดยส่งผ่านปัจจัยด้านผู้เรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ซึ่งปัจจัยด้านการเรียนการสอนนั้นวัดจากตัวแปรสังเกตได้ 4 ตัวแปร ได้แก่ บรรยากาศในชั้นเรียน วิธีการสอน สื่อการสอน และการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ กล่าวคือ ถ้าครูผู้สอนมีการสร้างบรรยากาศในชั้นเรียน ใช้วิธีการสอนที่ดีขึ้น ใช้สื่อการสอน นำเทคโนโลยีสารสนเทศมาใช้ในการเรียนการสอนจะทำให้ นักเรียนมีคุณภาพนักเรียนดีขึ้น เนื่องจากนักเรียนได้รับการสนับสนุนจากการจัดการเรียนการสอนที่ดี จากผลการศึกษาในส่วนนี้สอดคล้องกับแนวคิดของ ประพัฒน์พงศ์ เสนาฤทธิ์ (2546) กล่าวว่า การจัดการเรียนการสอนของโรงเรียนในฝันจะต้องจัดให้มีทั้งการเรียนรู้จากครูและการใช้เทคโนโลยีการสื่อสารที่ทันสมัย (ICT) เพื่อให้ผู้เรียนมีคุณภาพเมื่อจบออกไป งานวิจัยของ วุฒิไกร เทียงดี (2549) ได้ศึกษาปัจจัยที่สัมพันธ์กับความสามารถในการคิดวิเคราะห์ พบว่า ในระดับห้องเรียนมีตัวแปรบรรยากาศในห้องเรียน มีความสัมพันธ์กับความสามารถในการคิดวิเคราะห์ของนักเรียน งานวิจัยของ วัยญา ยิ้มยวน (2547) ได้ศึกษาการวิเคราะห์หรือภิมานของปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการคิดวิจารณ์ญาณ ผลการศึกษาพบว่า ปัจจัยที่สัมพันธ์กับการคิดวิจารณ์ญาณสูงสุด คือ ปัจจัยด้านการเรียนการสอน ($[r\text{-bar}] = .366$) ประกอบด้วย 3 ปัจจัยย่อย คือ สื่อการสอน ($[r\text{-bar}] = .429$) วิธีการสอน ($[r\text{-bar}] = .391$) และสิ่งแวดล้อมในการเรียนการสอน ($[r\text{-bar}] = .287$) งานวิจัยของนิรันดร์ ตั้งธีระบัณฑิตกุล (2543) ได้ศึกษาเรื่อง ปัจจัยที่ส่งผลต่อ

คุณลักษณะการใฝ่รู้ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น ผลการวิจัยพบว่า การเรียนและการสอนของครู การเสริมแรงของครู มีความสัมพันธ์ทางบวกกับคุณลักษณะใฝ่รู้ และงานวิจัยของ นวลละออ สุภาผล (2527) ได้ทดลองสอนการถ่ายทอดมรดกทางวัฒนธรรมท้องถิ่นแก่เด็กวัยรุ่นในภาคตะวันออกเฉียงใต้ โดยใช้สื่อการศึกษา ผลการทดลองพบว่า ความรู้ความเข้าใจและทัศนคติของนักศึกษาภายหลังจากการเรียนแล้วดีขึ้นมาก โดยกลุ่มทดลองมีความรู้เพิ่มมากขึ้นกว่ากลุ่มควบคุมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ.01

นอกจากนี้ยังมีงานวิจัยจากต่างประเทศอีกหลายเรื่องที่ศึกษาเกี่ยวกับปัจจัยด้านการเรียนการสอน ดังนี้ Thurston (2002) ได้ทำการพัฒนาโปรแกรมส่งเสริมทักษะชีวิต กับเด็กวัยรุ่นชนบทในรัฐเทนเนสซี และรัฐมิซซิสซิปปีจำนวน 114 คน มีวัตถุประสงค์เพื่อให้เด็กวัยรุ่นมีพื้นฐานทักษะในการจัดการกับตนเอง รู้จักเอาตัวรอด และไม่ก่อปัญหาให้สังคม ซึ่งโปรแกรมนี้นี้ชื่อว่า SSY (Survival Skills for Youth) ผลการศึกษาพบว่า หลังจากให้ความรู้ในเรื่องการจัดการกับชีวิต ความภูมิใจในตนเอง และทักษะทางสังคมไปแล้วพบว่า ผู้เข้าร่วมโปรแกรมมีคะแนนความรู้ความเข้าใจ และการนำไปประยุกต์ใช้หลังการทดลอง สูงกว่าก่อนการทดลองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ.001 งานวิจัยของ Opdenakker และ Damme (2000) ทำการวิจัยเรื่องผลของโรงเรียนครูผู้สอน และบรรยากาศของชั้นเรียนต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาพบว่า ปัจจัยด้านบรรยากาศของชั้นเรียน และโรงเรียนส่งผลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนมากกว่าความรู้สึกรักต่อโรงเรียน และงานวิจัยของ Reid (1978 อ้างถึงใน ศักดิ์เศรศ ประกอบผล, 2539) ได้ศึกษาผลการสอน 2 แบบ คือ การสอนโดยให้รายละเอียดโดยตรงกับการสอนแบบแนะนำให้เกิดการค้นพบด้วยตัวเองและการใช้แบบทดสอบความคิดสร้างสรรค์ของทอแรนซ์ พบว่า นักเรียนที่เรียนโดยการสอนแบบแนะนำให้เกิดการค้นพบด้วยตนเอง จะมีความสามารถเพิ่มขึ้นทั้งทางด้านความคล่องแคล่วในการคิดและความคิดริเริ่มโดยทำคะแนนได้ดีกว่ากลุ่มที่ได้รับการสอนโดยวิธีการให้รายละเอียดโดยตรง

จากสมมติฐานการวิจัยในการวิจัยครั้งนี้ คือ ปัจจัยด้านการเรียนการสอนส่งผลทางตรงและทางอ้อมต่อคุณภาพนักเรียนของโรงเรียนในฝัน (สมมติฐานการวิจัยข้อที่ 1) แต่จากผลการวิจัยพบว่า ปัจจัยด้านการเรียนการสอนส่งผลทางอ้อมต่อคุณภาพนักเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ แต่ไม่ส่งผลทางตรงต่อคุณภาพนักเรียน แสดงว่าไม่สอดคล้องกับสมมติฐาน ซึ่งจากงานวิจัยของ Banghman (1972) ได้ศึกษาเรื่อง ความต้องการที่แท้จริงของนักเรียน คืออะไร พบว่า นักเรียนต้องการทำในสิ่งตนปรารถนา โดยเชื่อว่าคุณภาพชีวิตจะดีถ้ามีโอกาสเลือกสิ่งต่างๆอย่างเสรี การกระทำกิจกรรมใดๆ หรือมีพฤติกรรมใด ๆ ก็เพราะตัวเขาเองต้องการ จากงานวิจัยดังกล่าวแสดงให้เห็นว่า ตัวผู้เรียนนั้นเป็นผู้กำหนดความต้องการของตนเองว่าจะประพฤติตนไปในทิศทางใด ครูจึงเป็นเพียงผู้ช่วยสนับสนุนให้นักเรียนมีความคิดมีความปรารถนาในชีวิต

ที่ดีเพื่อให้นักเรียนเป็นบุคคลที่มีคุณภาพ อาจด้วยเหตุนี้จึงทำให้ปัจจัยด้านการเรียนการสอนไม่ส่งผลทางตรงต่อคุณภาพนักเรียน

2.3 ปัจจัยด้านองค์การ

จากผลการพัฒนาโมเดลเชิงสาเหตุของคุณภาพนักเรียนของโรงเรียนในฝันโดยภาพรวม พบว่า ปัจจัยด้านองค์การส่งผลทางตรงในทางลบ ($DE = -.061$) ต่อคุณภาพนักเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ซึ่งปัจจัยด้านองค์การในการวิจัยครั้งนี้วัดได้จากตัวแปรสังเกตได้ ได้แก่ การพัฒนาครูผู้บริหาร ความช่วยเหลือจากภาคีเครือข่าย และความร่วมมือด้านวิชาการของบุคลากร ผลการวิจัยที่กล่าวมาข้างต้นนั้นขัดแย้งกับงานวิจัยของ สุพัตรา ทรัพย์เสถียร(2546) ได้ศึกษาเรื่องการพัฒนาโมเดลเชิงสาเหตุของประสิทธิผลในการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน ซึ่งพบว่า ปัจจัยด้านลักษณะของสภาพแวดล้อม ซึ่งวัดได้จากตัวแปรสภาพแวดล้อมภายนอกโรงเรียน (นโยบายสนับสนุนของรัฐบาล, การสนับสนุนจากหน่วยงานต้นสังกัด, การมีส่วนร่วมของชุมชน) และตัวแปรสภาพแวดล้อมภายในโรงเรียน (บรรยากาศภายในโรงเรียน เป็นภาพรวมของการปฏิสัมพันธ์ระหว่างบุคลากรในโรงเรียน และวัฒนธรรมโรงเรียน) เป็นตัวแปรที่ให้ค่าอิทธิพลทางบวกต่อประสิทธิผลในการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน สาเหตุที่ปัจจัยด้านองค์การส่งผลทางลบต่อคุณภาพนักเรียน อาจมีความเป็นไปได้จาก 2 สาเหตุ คือ สาเหตุแรก อาจเนื่องมาจากปัญหาในการดำเนินงานของโรงเรียนในฝัน จากการศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับโรงเรียนในฝัน พบว่า การประเมินโครงการหนึ่งอำเภอหนึ่งโรงเรียนในฝัน ของสำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา (2550) ได้กล่าวถึงปัญหาที่เป็นอุปสรรคในการดำเนินงานของโรงเรียนในฝัน คือ ความไม่ชัดเจนในการนำนโยบายมาดำเนินงานในเชิงปฏิบัติ มโนทัศน์ที่คลาดเคลื่อนของภาพลักษณ์ต้นแบบโรงเรียนในฝัน การคงไว้ซึ่งวัฒนธรรมเชิงอำนาจจากส่วนกลางทำให้ผู้ดำเนินงานในพื้นที่ขาดความเป็นอิสระ การนำแนวคิดของวัฒนธรรมจากชนกลุ่มใหญ่ไปใช้กับกลุ่มชาติพันธุ์ในการประสานงาน และในด้านความช่วยเหลือจากสถาบันอุดมศึกษาที่ทำหน้าที่เป็นที่เลี้ยงไม่เป็นไปตามที่คาดหวังเนื่องจากขาดแรงจูงใจในการดำเนินงานและงบประมาณการดำเนินการไม่เพียงพอ และงานวิจัยของนิวัตร นาคะเวช (2548) ได้ศึกษาการดำเนินงานของโรงเรียนต้นแบบในโครงการหนึ่งอำเภอหนึ่งโรงเรียนในฝัน พบว่า สภาพปัญหาและอุปสรรคของโรงเรียนต้นแบบ คือ การพัฒนาครูไม่ต่อเนื่องและเท่าเทียมกันในทุกกลุ่มสาระการเรียนรู้ ชุมชนให้การสนับสนุนร่วมมืออยู่ในระดับน้อย ไม่ต่อเนื่อง จากงานวิจัยข้างต้นแสดงให้เห็นว่าโรงเรียนในฝันที่ ได้พบเจอกับปัญหาหลาย ๆ ด้านที่เกี่ยวกับปัจจัยด้านองค์การ เมื่อนโยบายในเชิงปฏิบัติไม่ชัดเจนก็ส่งผลให้ผู้บริหารและครูในโรงเรียนอาจมีความเข้าใจที่คลาดเคลื่อนในการส่งเสริมพัฒนาคุณภาพนักเรียนได้ ความช่วยเหลือจากภาคีเครือข่าย

จากทั้งสถาบันอุดมศึกษา และชุมชนไม่ต่อเนื่อง ครูผู้สอนในโรงเรียนได้รับการพัฒนาไม่เท่ากัน และไม่ต่อเนื่องจึงมีความคิดเห็นเกี่ยวกับการดำเนินงานและการจัดการเรียนการสอนแตกต่างกัน แม้ว่าทางโรงเรียนจะพยายามพัฒนาโรงเรียนในทุก ๆ ด้าน ปัญหาเหล่านี้อาจเป็นสาเหตุที่ทำให้ให้ปัจจัยด้านองค์การส่งผลทางลบต่อคุณภาพนักเรียน **สาเหตุที่สอง** จากงานวิจัยของ Waterman (1998) ซึ่งได้ศึกษาผลกระทบของความสัมพันธ์ระหว่างผู้ปกครองกับโรงเรียนที่มีต่อผลลัพธ์ทางการศึกษาของนักเรียน พบว่า ความสัมพันธ์ระหว่างผู้ปกครองกับโรงเรียนในด้านการศึกษาของนักเรียนมีความเชื่อมโยงกับผลลัพธ์ทางการศึกษาอย่างแท้จริง แต่มีบางนโยบายที่ยังมีการวัดผลที่เข้มงวด ซึ่งไม่ปรากฏว่าจะช่วยปรับปรุง ผลการศึกษาให้ดียิ่งขึ้นเลย เมื่อพิจารณาจากรูปแบบการกำกับติดตาม และประเมินผลโครงการหนึ่งอำเภอหนึ่งโรงเรียนในฝัน ใช้รูปแบบการประเมินผลอย่างสมดุลรอบด้าน/ดุลยดัชนี(Balanced Scorecard) โดยเป็นการประเมินโรงเรียนต้นแบบโรงเรียนในฝันของโรงเรียนในฝัน รุ่นที่ 1 โดยเริ่มมีการประเมินโรงเรียนต้นแบบตั้งแต่ปีพุทธศักราช 2548 มาจนถึงปัจจุบัน พบว่า โรงเรียนในฝันรุ่นที่ 1 ผ่านการประเมินเป็นโรงเรียนต้นแบบ จำนวน 918 โรงเรียน จากทั้งหมด 921 โรงเรียนทั่วประเทศ (ที่มา:http://www.labschools.net/abc/model_1.htm) และผลจากการประเมินโรงเรียนต้นแบบนี้ทำให้เกิดผลกระทบในด้านที่ไม่พึงปรารถนาที่มีต่อผู้ปฏิบัติ (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2550) คือ การสร้างความกดดันและความเครียดในช่วงระยะก่อนการประเมิน การก่อภาระหนี้ผูกพัน และค่าใช้จ่ายด้านสาธารณูปโภคและค่าซ่อมแซมบำรุงรักษาอุปกรณ์ที่เพิ่มขึ้น จากผลกระทบที่กล่าวมานี้ อาจเป็นสาเหตุทำให้ปัจจัยด้านองค์การส่งผลทางลบต่อคุณภาพนักเรียน เนื่องจากครูและผู้บริหารของโรงเรียนมีความเครียดในการปฏิบัติงาน มีภาระงานเพิ่มขึ้น ไม่มีเวลาเต็มที่ในการจัดการเรียนการสอนให้กับนักเรียน ต้องแบ่งเวลาไปทำงานในด้านอื่น ๆ มากขึ้นเพื่อช่วยให้โรงเรียนผ่านการประเมินโรงเรียนต้นแบบของโครงการ

3. ผลการทดสอบความไม่แปรเปลี่ยนของโมเดลสมการโครงสร้างกลุ่มพหุเชิงสาเหตุของของคุณภาพนักเรียนของโรงเรียนในฝัน จำแนกตามภูมิภาค

ผลการทดสอบความไม่แปรเปลี่ยนของรูปแบบโมเดล พบว่า มีความไม่แปรเปลี่ยนของรูปแบบโมเดล แต่มีความแปรเปลี่ยนในค่าพารามิเตอร์ทุกค่าที่ทำการทดสอบ คือ มีความแปรเปลี่ยนของค่าพารามิเตอร์ของเมทริกซ์อิทธิพลเชิงสาเหตุระหว่างตัวแปรภายในแฝง และค่าพารามิเตอร์ของเมทริกซ์อิทธิพลเชิงสาเหตุระหว่างตัวแปรภายนอกแฝงไปยังตัวแปรภายในแฝง ซึ่งสอดคล้องกับสมมติฐานการวิจัยข้อที่ 3 ของการวิจัยครั้งนี้ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ นิพัทธา เอี่ยมใบพฤกษ์ (2549) จิตตานันท์ ติกุล (2545) และประภัสสร พูลโรจน์ (2543) งานวิจัยดังกล่าว พบว่า มีความไม่แปรเปลี่ยนของรูปแบบโมเดล แต่มีความแปรเปลี่ยนในค่าพารามิเตอร์

ทุกค่าที่ทำการทดสอบ การที่ค่าพารามิเตอร์มีความแปรเปลี่ยนไประหว่างกลุ่มภูมิภาค แสดงให้เห็นว่า ภูมิภาคมีผลต่อคุณภาพนักเรียน อาจเนื่องมาจากในสภาพความเป็นจริง แต่ละภูมิภาคนั้นก็มิบริบทแตกต่างกันในหลาย ๆ ด้าน เช่น หลักสูตรสถานศึกษา วัฒนธรรมประเพณี ความร่วมมือจากชุมชนในท้องถิ่น สื่อการเรียนการสอน งบประมาณ และทรัพยากร เป็นต้น จึงอาจมีผลให้ในแต่ละภูมิภาคมีปัจจัยต่าง ๆ ที่ส่งผลต่อคุณภาพนักเรียนไม่เท่ากัน

ผลการทดสอบความไม่แปรเปลี่ยนของโมเดลเชิงสาเหตุของคุณภาพนักเรียนของโรงเรียนในฝัน จำแนกตามกลุ่มภูมิภาค พบว่า โมเดลที่มีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ที่ดีที่สุด คือ โมเดลที่ไม่มีเงื่อนไขกำหนดให้พารามิเตอร์ของโมเดลเชิงสาเหตุของคุณภาพนักเรียนของโรงเรียนในฝันมีค่าเท่ากันระหว่าง 4 กลุ่มภูมิภาค โดยผลการวิจัยพบว่า ปัจจัยด้านผู้เรียนส่งผลทางตรงในทางบวกต่อคุณภาพนักเรียนของทั้ง 4 ภูมิภาค อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ และปัจจัยด้านการเรียนการสอนเป็นปัจจัยที่ส่งผลทางอ้อมในทางบวกต่อคุณภาพนักเรียนของทั้ง 4 กลุ่มภูมิภาค อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติโดยส่งผ่านปัจจัยด้านผู้เรียน สำหรับปัจจัยด้านองค์การ พบว่า ไม่ส่งผลต่อคุณภาพนักเรียนในกลุ่มภาคตะวันออกเฉียงเหนือและภาคใต้ ส่วนในกลุ่มภาคเหนือ พบว่า ปัจจัยด้านองค์การส่งผลทางอ้อมในทางบวกต่อคุณภาพนักเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ และในกลุ่มภาคกลาง พบว่า ปัจจัยด้านองค์การส่งผลทางลบต่อคุณภาพนักเรียน จากผลการทดสอบในตอนี้ พบว่า ปัจจัยด้านการเรียนการสอน และปัจจัยด้านผู้เรียนมีความสอดคล้องกับผลการพัฒนาโมเดลเชิงสาเหตุของคุณภาพนักเรียนของโรงเรียนในฝันโดยภาพรวม สำหรับปัจจัยด้านองค์การ พบว่า ในกลุ่มภาคเหนือ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ และภาคใต้มีผลการทดสอบไม่สอดคล้องกับโมเดลเชิงสาเหตุของคุณภาพนักเรียนของโรงเรียนในฝันโดยภาพรวม โดยในภาคเหนือ พบว่า ปัจจัยด้านองค์การส่งผลทางอ้อมในทางบวก ($DE = .113$) ต่อคุณภาพนักเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ในขณะที่กลุ่มภาคตะวันออกเฉียงเหนือ และภาคใต้ พบว่า ปัจจัยด้านองค์การไม่ส่งผลต่อคุณภาพนักเรียน สำหรับกลุ่มภาคกลาง พบว่า ปัจจัยด้านองค์การส่งผลทางลบต่อคุณภาพนักเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติซึ่งสอดคล้องกับโมเดลโดยภาพรวม จากผลการวิจัยนี้ผู้วิจัยจึงขออภิปรายเฉพาะประเด็นของปัจจัยด้านองค์การในกลุ่มภาคเหนือ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ และภาคใต้ เนื่องจากผลการวิเคราะห์ไม่สอดคล้องกับโมเดลเชิงสาเหตุของคุณภาพนักเรียนของโรงเรียนในฝันโดยภาพรวม โดยแบ่งออกเป็น 2 ประเด็น *ประเด็นแรก* ปัจจัยด้านองค์การส่งผลทางอ้อมในทางบวก ($DE=.113$) ต่อคุณภาพนักเรียนในกลุ่มภาคเหนือ โดยส่งผ่านปัจจัยด้านผู้เรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ซึ่งสอดคล้องกับ แนวคิดของของกระทรวงศึกษาธิการ (2546) ได้ระบุหลัก 3 มิติในการพัฒนาครูและผู้บริหาร เพื่อนำไปสู่คุณภาพผู้เรียน แนวคิดของ พงษ์ศักดิ์ รัตพงษ์ไพศาล (2546) กล่าวว่า หัวใจสำคัญที่จะทำให้โรงเรียนในฝันประสบความสำเร็จ คือ การพัฒนาครูและผู้บริหาร โดยมีผู้ช่วยเหลือ คือ สถาบันการศึกษา

นักวิชาการ และภาคเอกชน แนวคิดของ ประพัฒน์พงศ์ เสนาฤทธิ์ (2546) กล่าวว่า หลักสูตรของโรงเรียนในฝัน ควรมีความหลากหลาย ยืดหยุ่น งานวิจัยของ สุธีรา มะหิเมือง (2547) ได้ศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อผลสัมฤทธิ์และพัฒนาการทางวิชาการ: การวิเคราะห์มูลค่าเพิ่ม พบว่าโมเดลเชิงสาเหตุแสดงอิทธิพล ปัจจัย ตัวแปรระดับโรงเรียนที่มีต่อมูลค่าเพิ่มเป็นโมเดลที่มีความตรง ตัวแปรที่มีอิทธิพลอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .05 ได้แก่ การปฏิบัติงานทางวิชาการที่ส่งผลเชิงบวกต่อมูลค่าเพิ่มของค่าเฉลี่ยของผลสัมฤทธิ์ และงานวิจัยของ Opdenakker และ Damme (2000) ทำการวิจัยเรื่องผลของโรงเรียน ครูผู้สอน และบรรยากาศของชั้นเรียนต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษา พบว่าบรรยากาศที่เป็นวิชาการ เช่น ความร่วมมือของครูในการพัฒนาการสอน ส่งผลที่ดีต่อนักเรียน ประเด็นที่สอง จากผลการวิจัยที่พบว่าปัจจัยด้านองค์การไม่ส่งผลต่อคุณภาพนักเรียน ในกลุ่มนักเรียนภาคตะวันออกเฉียงเหนือ และภาคใต้ อาจเนื่องมาจากโครงการหนึ่งอำเภอหนึ่งโรงเรียนในฝัน เพิ่งเริ่มดำเนินการในปีพุทธศักราช 2546 และในการประเมินโครงการหนึ่งอำเภอหนึ่งโรงเรียนในฝัน ของสำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา (2550) ได้กล่าวถึงการดำเนินงานในระดับจุลภาค กลุ่มศึกษานิเทศก์หน่วยเคลื่อนที่เร็วทำหน้าที่ให้คำแนะนำและคัดกรองโรงเรียนเพื่อเข้ารับการประเมิน โดยกลุ่มศึกษานิเทศก์จากศูนย์ประสานงานโครงการหนึ่งอำเภอหนึ่งโรงเรียนในฝัน ซึ่งส่วนใหญ่เชี่ยวชาญนิเทศการจัดการเรียนการสอนในช่วงชั้นที่ 1-2 ทำหน้าที่ให้ขวัญกำลังใจกับทางโรงเรียน อย่างไรก็ตามการดำเนินงานของศึกษานิเทศก์ยังไม่ทั่วถึงทุกพื้นที่สืบเนื่องจากการขาดแคลนบุคลากร และงบประมาณดำเนินการไม่เพียงพอ จากที่กล่าวมา ศึกษานิเทศก์มีความสำคัญต่อโรงเรียนในฝัน เป็นอย่างมากโดยเป็นภาคีเครือข่ายผู้ให้คำแนะนำ ดูแลโรงเรียนในโครงการให้ดำเนินงานจนประสบผลสำเร็จตามภาพความสำเร็จของโรงเรียนในฝัน คือ ผลผลิตของโครงการที่ต้องการให้นักเรียน ครู ผู้บริหาร โรงเรียน และชุมชนมีลักษณะที่พึงประสงค์ เมื่อศึกษานิเทศก์ของโครงการมีไม่ทั่วถึงทุกพื้นที่สืบเนื่องจากการขาดแคลนบุคลากร ก็ส่งผลโรงเรียนในฝันในบางพื้นที่ไม่สามารถดำเนินงานให้ประสบผลสำเร็จตามภาพความสำเร็จของโรงเรียนในฝันได้ในทุกด้านเนื่องจากขาดที่ปรึกษาที่ดี ซึ่งปัญหานี้อาจเกิดขึ้นกับโครงการหนึ่งอำเภอหนึ่งโรงเรียนในฝันของภาคตะวันออกเฉียงเหนือและภาคใต้ อีกทั้งในการวิจัยครั้งนี้ศึกษากับนักเรียนของโรงเรียนในฝันระดับมัธยมศึกษา (ช่วงชั้นที่ 3-4) ซึ่งจากงานวิจัยของสำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษาได้กล่าวว่าศึกษานิเทศก์จากศูนย์ประสานงานโครงการหนึ่งอำเภอหนึ่งโรงเรียนในฝัน ซึ่งส่วนใหญ่เชี่ยวชาญนิเทศการจัดการเรียนการสอนในช่วงชั้นที่ 1-2 จึงอาจไม่เชี่ยวชาญนิเทศการจัดการเรียนการสอนช่วงชั้นที่ 3-4 จากสภาพปัญหาที่กล่าวมาก็อาจเป็นสาเหตุที่ทำให้ปัจจัยด้านองค์การไม่ส่งผลต่อคุณภาพนักเรียนในภาคตะวันออกเฉียงเหนือและภาคใต้

ข้อเสนอแนะในการวิจัย

การนำเสนอในตอนนี จะแบ่งเป็น 2 ส่วน คือ ส่วนแรก เป็นการนำเสนอเกี่ยวกับข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ และส่วนที่สอง เป็นการนำเสนอข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

จากผลการวิเคราะห์ค่าสถิติพื้นฐานของตัวแปรสังเกตได้ ผลการทดสอบความสอดคล้องของโมเดลเชิงสาเหตุของคุณภาพนักเรียนของโรงเรียนในฝันโดยภาพรวม และผลการทดสอบความไม่แปรเปลี่ยนของโมเดลสมการโครงสร้างกลุ่มพหุเชิงสาเหตุของคุณภาพนักเรียนของโรงเรียนในฝันระหว่างภูมิภาค พบประเด็นต่าง ๆ น่าสนใจ ซึ่งผู้วิจัยจะขอเสนอแนะการนำผลการวิจัยไปใช้ในการพัฒนาคุณภาพนักเรียนของโรงเรียนในฝันเพื่อให้บรรลุตามวัตถุประสงค์เชิงกลยุทธ์ด้านนักเรียนของโรงเรียนในฝัน ดังนี้

1. ผู้ปกครอง ควรให้การดูแลและสนับสนุนด้านการเรียนของบุตรอย่างสม่ำเสมอ เนื่องจากผลการพัฒนาโมเดลเชิงสาเหตุโดยภาพรวมของปัจจัยด้านผู้เรียน พบว่า พฤติกรรมของบิดามารดาในการส่งเสริมบุตรทางการเรียนเป็นตัวแปรสำคัญของต่อการส่งเสริมคุณภาพนักเรียนมากที่สุด
2. ผู้บริหารโรงเรียนในฝัน จากผลการวิเคราะห์ค่าสถิติพื้นฐานของปัจจัยด้านองค์การ ทั้งโดยภาพรวมทั่วประเทศ และจำแนกตามภูมิภาค พบว่า ความช่วยเหลือจากภาคีเครือข่ายเป็นตัวแปรที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุดในปัจจัยนี้ ผู้บริหารของโรงเรียนในฝันจึงควรที่จะสร้างความสัมพันธ์และเปิดโอกาสให้กับชุมชน สถาบันอุดมศึกษา ภาคเอกชน และศึกษานิเทศก์ เข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาคุณภาพการศึกษามากขึ้นกว่าเดิม เมื่อมีภาคีเครือข่ายที่ตีมากขึ้นก็จะทำให้โรงเรียนมีการพัฒนา ในทุก ๆ ด้าน เช่น ได้รับความช่วยเหลือด้านวิชาการ งบประมาณ การสร้างหลักสูตรที่สอดคล้องกับความต้องการของท้องถิ่น เป็นต้น ก่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดต่อนักเรียนและควรให้ความตระหนักและความสำคัญต่อการพัฒนาครูผู้สอนในทุกกลุ่มสาระวิชาอย่างต่อเนื่อง เนื่องจากในผลการวิจัย พบว่า ปัจจัยด้านการเรียนการสอนส่งผลทางตรงในเชิงบวกต่อปัจจัยด้านผู้เรียน ครูจึงเป็นตัวการสำคัญที่ก่อให้เกิดนักเรียนของโรงเรียนในฝันเกิดการเปลี่ยนแปลง เมื่อนักเรียนมีความพร้อม มีเจตคติที่ดี อันเนื่องมาจากการจัดการเรียนการสอนของครู ก็จะส่งผลให้นักเรียนเป็นบุคคลที่มีคุณภาพตามวัตถุประสงค์เชิงกลยุทธ์ของโรงเรียนในฝัน

3. *ครูผู้สอน* ครูผู้สอนนั้นถือว่าเป็นหัวใจสำคัญในการพัฒนาคุณภาพนักเรียน และในผลการวิจัยช่วยยืนยันได้ว่า ปัจจัยด้านการเรียนการสอนนั้นส่งผลทางบวกต่อคุณภาพนักเรียน โดยส่งผ่านปัจจัยด้านผู้เรียน นั่นคือ ครูผู้สอนจะต้องมีการสร้างบรรยากาศในชั้นเรียน มีวิธีการสอนที่ดีเหมาะสมกับผู้เรียนในแต่ละกลุ่ม ใช้สื่อการสอน และประยุกต์ใช้เทคโนโลยีสารสนเทศในการเรียนการสอน จะส่งผลให้นักเรียนของโรงเรียนในฝันมีคุณภาพนักเรียนสูงขึ้นในทุกด้าน เนื่องจากผู้เรียนได้รับการสนับสนุนที่ดีจากครู และในผลการวิจัยโดยภาพรวมของปัจจัยด้านการเรียนการสอน พบว่า การสร้างบรรยากาศในชั้นเรียน และการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศในการเรียนการสอนนั้น เป็นตัวแปรสำคัญต่อการส่งเสริมพัฒนาคุณภาพนักเรียน ครูผู้สอนจึงต้องจัดการเรียนรู้อย่างหลากหลายและบูรณาการ ผลการวิจัยยังพบอีกว่า ในแต่ละภูมิภาคนั้นมีตัวแปรสำคัญต่อการส่งเสริมคุณภาพนักเรียนที่ต่างกัน โดยสื่อการสอนเป็นตัวแปรสำคัญต่อการส่งเสริมคุณภาพนักเรียนในภาคตะวันออกเฉียงเหนือและภาคใต้ ดังนั้นครูผู้สอนในสองภูมิภาคนี้ต้องจัดการเรียนการสอนโดยเน้นใช้สื่อการสอนให้เพิ่มมากขึ้น ในขณะที่ตัวแปรวิธีการสอนเป็นตัวแปรสำคัญต่อการส่งเสริมคุณภาพนักเรียนในภาคเหนือ ครูผู้สอนในภาคเหนือ จึงควรใช้วิธีการสอนที่หลากหลายมากขึ้นให้เหมาะสมกับผู้เรียนในแต่ละกลุ่ม และในกลุ่มภาคกลาง พบว่าตัวแปรบรรยากาศในชั้นเรียนเป็นตัวแปรสำคัญต่อการส่งเสริมคุณภาพนักเรียน ครูผู้สอนในภาคกลางควรที่จะสร้างบรรยากาศในชั้นเรียนให้ดี ส่งผลให้นักเรียนตั้งใจเรียนมากขึ้น สามารถรับรู้เนื้อหาทางวิชาการได้ดี นอกจากนั้น ครูผู้สอนควรที่จะจัดการเรียนการสอนโดยเน้นให้นักเรียนมีการคิดวิเคราะห์มากขึ้น เนื่องจากค่าเฉลี่ยของคุณภาพนักเรียนในด้านการคิดวิเคราะห์ทุกภูมิภาคค่อนข้างต่ำ

4. *หน่วยงานต้นสังกัดของโรงเรียนในฝัน* คือ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ สามารถนำผลการวิจัยไปใช้ในการปรับปรุงนโยบาย และกลยุทธ์เกี่ยวกับผู้เรียนของโรงเรียนในฝันให้เหมาะสมมากขึ้น อีกทั้งควรที่จะช่วยให้คำแนะนำ สนับสนุนการดำเนินงานของผู้บริหารของโรงเรียนในฝันให้มากขึ้นเนื่องจากในผลการวิจัยพบว่า ในกลุ่มภาคตะวันออกเฉียงเหนือ และภาคใต้นั้นปัจจัยด้านองค์การไม่ส่งผลต่อคุณภาพนักเรียน และในภาคกลางนั้นปัจจัยด้านองค์การส่งผลทางลบต่อคุณภาพนักเรียน สำหรับครูผู้สอน ทางหน่วยงานต้นสังกัดควรจะมีการส่งเสริมพัฒนาอบรมครูผู้สอนของโรงเรียนในฝันทุกกลุ่มสาระวิชา เนื่องจากครูผู้สอนนั้นเป็นปัจจัยสำคัญที่จะช่วยส่งเสริมให้นักเรียนมีทักษะในการแสวงหาความรู้ คิดวิเคราะห์เป็น มีทักษะการดำรงชีวิต มั่นใจในตนเองและมีความเป็นไทย

ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

1. ผลการวิจัยในครั้งนี้ศึกษาเฉพาะคุณภาพนักเรียนของโรงเรียนในฝันระดับมัธยมศึกษา
รุ่นที่ 1 ของโครงการหนึ่งอำเภอหนึ่งโรงเรียนในฝันเท่านั้น จึงควรมีการศึกษาเพิ่มเติมเกี่ยวกับ
คุณภาพนักเรียนของโรงเรียนในฝันระดับประถมศึกษาด้วย เพื่อผลการวิจัยที่ได้จะเป็นประโยชน์
ในการพัฒนาคุณภาพนักเรียนของโรงเรียนในฝันทุกระดับชั้น
2. ควรมีการศึกษาปัจจัยด้านอื่น ๆ เพิ่มขึ้น เนื่องจากในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยศึกษาเพียง
3 ปัจจัยที่ส่งผลต่อคุณภาพนักเรียน ได้แก่ ปัจจัยด้านองค์การ ปัจจัยด้านการเรียนการสอน และ
ปัจจัยด้านผู้เรียน จึงไม่สามารถทำนายคุณภาพนักเรียนได้ทั้งหมด ซึ่งในความเป็นจริงแล้วยังมี
ปัจจัยอื่น ๆ อีกมากที่ส่งผลต่อคุณภาพนักเรียน เช่น ปัจจัยด้านครอบครัว ปัจจัยด้านวัฒนธรรม
โรงเรียน เป็นต้น
3. จากผลการวิจัยในปัจจัยด้านองค์การ พบว่า ปัจจัยด้านองค์การไม่ส่งผลต่อ
คุณภาพนักเรียนทางภาคตะวันออกเฉียงเหนือ และภาคใต้ ส่วนในภาคเหนือ พบว่า ส่งผล
ทางบวกต่อคุณภาพนักเรียน และในภาคกลาง พบว่า ส่งผลทางลบต่อคุณภาพนักเรียน จึงควรมี
การศึกษา ติดตามประเมินผลปัจจัยด้านองค์การต่อคุณภาพนักเรียนในระยะต่อไปอย่างต่อเนื่อง
เนื่องจากในการเก็บข้อมูลวิจัยในครั้งนี้เป็นการเก็บข้อมูลแบบภาคตัดขวาง (cross-section data)
ซึ่งเมื่อระยะเวลาผ่านไปข้อมูลที่ได้ อาจมีการเปลี่ยนแปลงไป
4. ในการศึกษาเรื่องคุณภาพนักเรียนของโรงเรียนในฝัน ในงานวิจัยนี้ใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิง
บรรยาย (Descriptive research) ในลักษณะของการศึกษาความสัมพันธ์เชิงสาเหตุ (causal
relationship) ของปัจจัยที่ส่งผลต่อคุณภาพนักเรียน จึงควรมีการศึกษาโดยใช้ระเบียบวิธีวิจัย
อื่น ๆ ควบคู่ไปด้วย เช่น วิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) หรือวิธีวิจัยเชิงทดลอง
(Experimental Research) เพื่อให้ได้สารสนเทศในเชิงลึกมากขึ้น จะเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนา
คุณภาพนักเรียน ทั้งในเชิงนโยบาย และการนำไปปฏิบัติใช้จริงของผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับโรงเรียน
ในฝัน
5. การวิจัยในครั้งนี้อาจยังมีข้อจำกัดของเครื่องมือที่ใช้วัดคุณภาพนักเรียน ซึ่งอาจไม่
ครอบคลุมตามตัวชี้วัดของวัตถุประสงค์ด้านนักเรียนในโครงการหนึ่งอำเภอหนึ่งโรงเรียนในฝัน

การวิจัยครั้งต่อไปควรมีการปรับปรุงพัฒนาเครื่องมือที่ใช้ในการวัดให้สามารถวัดคุณภาพนักเรียนได้ครอบคลุมทั้งหมด

6. ในการศึกษาวิจัยครั้งต่อไป ควรมีการศึกษาเปรียบเทียบคุณภาพนักเรียนของโรงเรียนในฝันกับคุณภาพนักเรียนของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานที่ไม่ได้เข้าร่วมโครงการหนึ่งอำเภอหนึ่งโรงเรียนในฝัน เพื่อเป็นประโยชน์ต่อการประเมินคุณภาพนักเรียนตามวัตถุประสงค์ของโครงการหนึ่งอำเภอหนึ่งโรงเรียนในฝัน

7. การศึกษาคุณภาพนักเรียนของโรงเรียนในฝันในการวิจัยครั้งนี้ เป็นการศึกษาคุณภาพนักเรียนตามวัตถุประสงค์เชิงกลยุทธ์ด้านนักเรียนของโครงการหนึ่งอำเภอหนึ่งโรงเรียนในฝัน ซึ่งเป็นการศึกษาคุณภาพนักเรียนตามคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของโครงการ คือ เป็นบุคคลแห่งการเรียนรู้ คิดวิเคราะห์ มีทักษะการดำรงชีวิต มั่นใจในตนเองและมีความเป็นไทย จึงควรมีการศึกษาเพิ่มเติมเกี่ยวกับคุณภาพนักเรียนในด้านความรู้วิชาการด้วย เช่น ความรู้ในวิชาคณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์ ภาษาไทย ภาษาอังกฤษ และสังคมศึกษา เพื่อให้เป็นประโยชน์กับการพัฒนาคุณภาพนักเรียนของโรงเรียนในฝันอย่างครอบคลุมทุกด้าน ได้แก่ ด้านพุทธิพิสัย ด้านทักษะพิสัย และด้านจิตพิสัย ดังพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 มาตรา 6 ได้ระบุไว้ว่า การจัดการศึกษาต้องเป็นไปเพื่อ พัฒนาคุณภาพของคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความรู้ และคุณธรรม มีจริยธรรม และวัฒนธรรมในการดำรงชีวิต สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข